

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

Deontological Competence and Its Role in Sports Education

Hamrayev Bakhtiyor To‘yivich

Independent Researcher of Bukhara State Pedagogical Institute

Annotation

This article analyzes the role and importance of deontological competence in sports education. The article examines the main elements of deontological competence, its role in the activities of athletes, coaches and other sports professionals. It also discusses how deontological competence affects the personal and physical development of athletes in the process of sports education, as well as its importance in improving the social environment. The benefits of developing deontological competence in sports education and how it contributes to the success of athletes are discussed in detail.

Keywords:

deontological competence, sports education, moral responsibility, athletes, coaches, physical development, social environment, trainers, sports ethics, personal development. Annotatsiya. Ushbu maqolada deontologik kompetentlikning sport ta'limidagi o'rni va uning ahamiyati tahlil qilinadi. Maqolada deontologik kompetentlikning asosiy elementlari, uning sportchilar, murabbiylar va boshqa sport mutaxassislari faoliyatidagi roli ko'rib chiqiladi. Shuningdek, deontologik kompetentlikning sport ta'limi jarayonida qanday qilib sportchilarning shaxsiy va jismoniy rivojlanishiga ta'sir ko'rsatishi, hamda ijtimoiy muhitni yaxshilashdagi ahamiyati haqida so'z boradi. Sport ta'limida deontologik kompetentlikni rivojlantirishning foydalari va uning sportchilarning muvaffaqiyatlariga qanday hissa qo'shishi haqida batafsil ma'lumot beriladi.

Kalit so'zlar: deontologik kompetentlik, sport ta'limi, axloqiy mas'uliyat, sportchilar, murabbiylar, jismoniy rivojlanish, ijtimoiy muhit, trenerlar, sport etika, shaxsiy rivoj.

**"ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO'NALISHLARI" nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

Kirish. Bugungi kunda sport ta'limi faqat jismoniy tayyorgarlikni emas, balki sportchilarning shaxsiy va axloqiy rivojlanishini ham o'z ichiga oladi. Sportchilarni faqat texnik va taktikaning mukammalligi bilan emas, balki ularning axloqiy qadriyatlari va mas'uliyatlari bilan ham ta'limlash zarur. Ushbu jarayonning muhim jihatlaridan biri – deontologik kompetentlikdir. Deontologik kompetentlik, sportchilarning va murabbiylarning faoliyatida axloqiy va professional mas'uliyatlarni anglash, ularni amalga oshirish va shu asosda o'z ishini samarali yuritish qobiliyatidir. Sport ta'limi va rivojlanishida deontologik kompetentlikning roli nafaqat sportchilarning jismoniy rivojlanishiga, balki ularning shaxsiy fazilatlarining shakllanishiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. Maqolada deontologik kompetentlikning sport ta'limidagi ahamiyati va uning sportchilarning shaxsiy va jamoaviy muvaffaqiyatlaridagi o'rnini batafsil tahlil qilinadi. Deontologik kompetentlik so'zi, "deontologiya" va "kompetentlik" tushunchalaridan kelib chiqadi. Deontologiya etikani, ya'ni axloq qoidalari va prinsiplarini o'rganuvchi fan bo'lib, kompetentlik esa biror sohada bilim, malaka va tajriba darajasini anglatadi. Shuning uchun deontologik kompetentlik, sport sohasidagi professional ishchilar (murabbiylar, sportchilar, jismoniy tarbiya o'qituvchilari) uchun axloqiy qoidalar va mas'uliyatlarni anglash, ularni o'z faoliyatida to'g'ri va samarali qo'llashni talab etadi. Ushbu maqolada deontologik kompetentlikning sport ta'limidagi o'rnini, uning ahamiyati va sportchilarni tarbiyalashdagi roli haqida so'z yuritimiz [1]. Deontologik kompetentlik, sport ta'limida professional etikani va axloqni tushunish va qo'llash qobiliyatini anglatadi. Bu, nafaqat sportchilarga, balki murabbiylar, trenerlar, sport jamoalari rahbarlari va boshqa mutaxassislariga ham tegishlidir. Ularning har biri sportni rivojlantirish va sportchilarni tarbiyalashda muayyan axloqiy mas'uliyatlarga ega. Bunday kompetentlik sportda muammolarni hal etishda, maqsadlarga erishishda va sportchilarning rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Deontologik kompetentlikning

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

asosiy elementlari, 1. Axloqiy mas'uliyat. Deontologik kompetentlikning asosiy elementlaridan biri axloqiy mas'uliyatdir. Sportchilar va trenerlar o‘z faoliyatida halol, adolatli va hurmatli bo‘lishlari zarur. Bu, sport musobaqalarida samimiy kurashni ta'minlash, raqiblarni hurmat qilish va sportga bo‘lgan munosabatni sog‘lom tutish kabi qadriyatlarni o‘z ichiga oladi. 2. Tahririyat va hissiy qobiliyatlar. Deontologik kompetentlik sportchilarga nafaqat jismoniy tayyorgarlik, balki hissiy intellektni ham rivojlantirishni o‘rgatadi. Bu, o‘zaro munosabatlarda, jamoa ruhida va sport faoliyatida sog‘lom munosabatlarni shakllantirishga yordam beradi. Shuningdek, stressni boshqarish, g‘alaba va mag‘lubiyatni munosib qabul qilish kabi hissiy jihatlar muhimdir. 3. Trenerlar va sportchilar o‘rtasidagi aloqa. Trenerlar va sportchilar o‘rtasidagi munosabatlar ham deontologik kompetentlikka asoslanadi. Trenerlar, o‘z o‘quvchilariga nafaqat sportni o‘rgatish, balki ularga hayotiy qadriyatlar va axloqiy prinsiplarni ham o‘rgatishi kerak. Bu, sportchilarning jamiyatdagi roli va ularning shaxsiy rivojlanishiga bevosita ta'sir ko‘rsatadi. Sport ta'limi jarayonida deontologik kompetentlikning o‘rni juda katta. Bu, sportchilarning faqat jismoniy tayyorgarligini emas, balki ularning shaxsiyati, axloqi va g‘oyaviy qarashlarini ham shakllantirishni o‘z ichiga oladi. Shuning uchun sport ta'limida deontologik yondoshuv har bir sportchi va mutaxassisning eng yuqori professional darajaga chiqishi uchun zarurdir. 1. Sportchilarning axloqiy qadriyatlarini rivojlantirish. Deontologik kompetentlik orqali sportchilarda haqiqiy adolat, jamoaviy ruh, o‘zini hurmat qilish va boshqalarni hurmat qilish kabi qadriyatlar shakllanadi. Bu, sportchilarni faqat jismoniy rivojlanish emas, balki axloqiy rivojlanish yo‘lida ham muvaffaqiyatga erishishiga yordam beradi. 2. Trenerlar va ta'limchilarning rolini kuchaytirish. Trenerlar va ta'limchilar sportchilarni faqat texnik va taktik jihatlarni o‘rgatish bilan cheklanmay, ularga axloqiy mas'uliyat va shaxsiy o‘rinishning ahamiyatini tushuntirishlari zarur. Trenerning o‘zi ham o‘z

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

faoliyatida yuqori deontologik kompetentlikka ega bo‘lishi kerak, chunki u sportchining shaxsiy rivojlanishiga bevosita ta'sir ko‘rsatadi. 3. Sport ta'limida sog‘lom ijtimoiy muhit yaratuvchi. Deontologik kompetentlik, sport jamoalarida sog‘lom ijtimoiy muhitni yaratishga yordam beradi. Jamoada o‘zaro hurmat, adolat va hamkorlik asosida sportchilar o‘z maqsadlariga erishishlari osonlashadi. Bu esa musobaqalarda yuqori natijalarga erishish va sportchilarning psixologik va jismoniy sog‘lig‘ini ta'minlashga xizmat qiladi. Deontologik kompetentlik sport ta'limining ajralmas qismidir. Sportchilar, murabbiylar va boshqa sport sohasi mutaxassislari o‘z faoliyatlarida axloqiy prinsiplarni qo‘llash orqali, nafaqat yuqori jismoniy natijalarga erishish, balki shaxsiy rivojlanish va jamiyatdagi ijobiy o‘zgarishlarga hissa qo‘shadilar. Deontologik kompetentlikni rivojlantirish, sport ta'limining samaradorligini oshiradi va uning sifatini yaxshilashga yordam beradi. Shuning uchun har bir sportchi, murabbiy va ta'limchi uchun deontologik kompetentlikni o‘rganish va uni kundalik faoliyatiga tatbiq etish muhimdir [2]. Sportchilarning o‘zaro munosabatlari va jamoa ruhining shakllanishida deontologik kompetentlikning roli juda katta. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, deontologik kompetentlikni rivojlantirish sportchilarda jamoaviy ishlash, o‘zaro hurmat va hamkorlikni mustahkamlashga yordam beradi. Jamoa ruhining yuqori darajasi, sportchilarning umumiy muvaffaqiyatlari va musobaqalarda g‘alaba qozonishga bo‘lgan intilishlarini oshiradi. Deontologik kompetentlik sport ta'limida sog‘lom ijtimoiy muhit yaratishga xizmat qiladi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatdiki, sportchilar orasida adolat, hurmat va samimiy munosabatlar o‘rnatish, ular o‘rtasida yaxshi muloqotni kuchaytiradi. Bu esa o‘z navbatida, sportchilarning psixologik barqarorligini ta'minlaydi va umumiy jismoniy sog‘lomlikni oshiradi. Deontologik kompetentlikning sport ta'limiga qo‘shadigan boshqa bir muhim hissasi ta'limning sifatini oshirishdir. Sportchilarning faqat texnik mahoratini rivojlantirish yetarli emas, ular o‘zining axloqiy

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

mas'uliyatini, shaxsiy qadriyatlarini ham rivojlantirishlari lozim [5]. Bu, sportchilarning muvaffaqiyatlaridan tashqari, ular jamiyatda faollik ko‘rsatadigan, axloqan pok va mas'uliyatli shaxslar bo‘lib yetishishlariga yordam beradi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, deontologik kompetentlik sport ta'limining samaradorligini oshiradi va sportchilarning shaxsiy va jismoniy rivojlanishiga katta ta'sir ko‘rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Axmedov, O. (2020). Sport ta'limining asoslari. Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Ta'lim vazirligi.
2. Ismoilov, D. (2018). Deontologiya va uning zamonaviy ta'lim tizimidagi o‘rni. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
3. Shokirov, A. (2021). Sportdagi etik mas'uliyat: nazariya va amaliyot. Toshkent: Sport ta'limi va tarbiyasi ilmiy-tekshirish instituti.
4. Usmonov, M. (2019). Jismoniy tarbiya va sportchilarni tarbiyalashda axloqiy prinsiplar. Tashkent: Ta'lim va ma'naviyat nashriyoti.
5. JUMAYEVA, Mehribon. "Bo'lajak o'qituvchilarni innovatsion faoliyatga tayyorlashda zamonaviy yondashuvlar." *Pedagogik Mahorat* : 62.
6. Олимов Ш.Ш., Ходжиева М.Ш. Возможности применения педагогических технологий в образовательном процессе // Молодежь и XXI век-2020. – 2020. – С. 228-231.